

ШЫН

СОВЕТ ЗВЛЕЛИНИН КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1959
ЯНВАРЬ
14
СРЕДА
№ 10 (4238)

Өртөз 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

РСФСР-нин Дээди Советинге, ажылчы чоннар депутаттарынын
область, район болгаш хоорай Советтеринге сонгулдалар талазы-
биле сонгулда комиссияларынын составына кандидаттар депшилгези

(Кызыл хоорайнын партия активинин хуралынан (1 арыя).
С. Ортун-оол.—Чоннуң ортузунга агит-массалыг ажылды улам калдыртар (2 арыя).
Чоннуң Бүгү-өзүлөзү чизе бүртүкел (2 арыя).
Агар политика өөренир болгунерде (2 арыя).
А. Нумалы.—Кышкы сезонну органи-застыг өртүрер (3 арыя).

Резиденцияга бижип турары (3 арыя).
Европага тайбыны ландрарынын болгаш Германияны тайбын каттышты-рынын талазы-биле чутула темчелер (3 арыя).
А. Луковец.—Тудугжуларнын мадыр-лыг чоруктары (3 арыя).
А. И. Милойинин АКШ-га чоруп тура-ры (4 арыя).
Тайбынын рәзәтәзі (4 арыя).
Неделде болган чаа чүдүр (4 арыя).

ТУДУГ БЫЖЫНЫН БЕЛЕТКЕЛИН КҮШТЕЛДИРЕР

«1959—1965 чылаары ССРЭ-нин улус ажыл-агыйнын хөгжүд-дизинин контроль чураткайларынын» дугайында СЭКП-нин XXI съезди-нинге аш Н. С. Хрущевтин планте-ринин тезистеринде бистиң чурту-вуска чуртталга бажынаарынын, үстүрүнү болгаш култура-ажы-дыралдын тудугуларын хемчээл бо-гаш темп талазы-биле калдыртар көрдүгү турар. Бо чеди чылда тудуг ажылы бистиң абалымыска мурнуку чылдардагыга караганда темп-биле калбар. Мурундагы че-ди чыга болгаш бо чеди чылда областтын тудугуларын капитал са-лымынын барык-ла үш катап хайнү киргез.

Коммунист партиянын болгаш совет чазактын салгы салымчы-нын ачынында бистиң област тудуг ажылы элден өскүз. Чугле сөөгү үш—беш чылдарын дург-зуна колхозчу суурлары 7615 чуртталга бажынаары ажылдаа кирген.

Индиг болза-лаа область тудуг ажылынын темпини амыг уениң негелдери чедир хандырып шы-вайн турарын демдээр херек. Таңды, Каз-Хем, Улуг-Хем, Бай-Тайга райондарын чамдык колхоз-тары 1958 чылда тудуг планын күтүпкөннөр. Бай-Тайга районун «Найрыл» колхозу (даргазы эш Адыбай) эртен чымын 130 чурт-талга бажынаары тудуг тургаш чүгө 34 бажыны тутка, а Каз-Хем районун колхозтары инти-нини маалына кааза тудурунын планын чүгө чартык хуу күтүс-көннөр. Тудуг планын бүгү өртү-зүгүр талазы-биле күтүспес чорук колхозчу арттарынын култуур-а амчыралын көдүрүнтө болгаш маалын продукттуг чорутуу бе-дир, яне уаг моондаты ужурашты-рып турар.

Тудуг планынын күтүспейин баарынын кол чыдаганы тудуг материалдарын чогутуу ээине че-чир салыны-биле кезип, сөөтүп ал-байн турарында болу. Кыш—тудуг материалдары белеткелеринин ая-не таарымчалыг уени. Бистиң абла-зынын колхозтары тудуг ыжын белеткелеринче бүгү күштү салыр херек.

Амгы үеде областтын колхозта-рында тудуг материалдарынын бе-леткелерин январь 1-ге чедир бай-далын ал көргө, эртен чылдазын-дан чүгө болуп турар, ыланга кестиген ыяштын сөөртүлгези 1957 чылдын январь айда турга-нында ам барык-ла ийи катап хөй болуп турар. Индыг болза-даа чам-дык Таңды, Бай-Тайга, Улуг-Хем райондарын колхозтарында тудуг материалдарынын белеткелерин деңди оожу, организаас чок чоруп турар дээрин демдээр херек. Тудуг ыжы белеткелеринин эң-не таарым-чалыг үезинин чартык кезин эр-тип турда, Таңды районун «Со-вет Россия» колхозунун (даргазы эш Турген-оол) тудугуларын артыл баштаар черинин организаас чогу-дан тудуг ыжынын белеткелеринче ам-даа шулуудан кирбөөнөр. Моон алгаш көргө чамдык СЭКП райком-тары болгаш райтүсөөмнарнын талазында колхозтарда тудуг ыж-жынын белеткелерин эртенгил ууртуп, тудуг ыжы белеткелерин азырын таарымчалыг үезин долу ажылда-вайн турар. Ам кол сорулга болза, колхозтарын тудуг бригадалары-нын ыяш белеткелеринче болдунар күштерин болгаш арзаларын моб-

РСФСР-нин Дээди Советинге, ажылчы чоннар депутаттарынын область, район болгаш хоорай Советтеринге сонгулдалар талазы-биле сонгулда комиссияларынын составына кандидаттар депшилгези

РСФСР-нин Дээди Советинге болгаш чер-чер Совет-теринге сонгулдалар талазы-биле сонгулда комиссия-ларына талазакчылар депшилгелери областтын бүгү черлеринде эгелз.

Улуг-Хем райтүсөөмнун коллективинде ком-сомол организациязынын хуралынан районун көдө ажыл-агый инспекциянын бол агроному эш Сапе-динин районун сонгулда комиссиязынче депшиткен. Областын коммунист партия организациязынын хуралынан СЭКП обкомунун секретары эш Ортун-оолу РСФСР-нин Дээди Советинге сонгулдалар тала-зы-биле сонгулда өртүгүнүд өртүгү сонгулда комиссия-зынче депшиткен.

Профессорларын область Чувелинин база адыр-бас аайы-биле обкомнарнын ажылдакчыларынын каттышкан хуралынан обкомнарнын даргазы эш Намайын областтын сонгулда комиссиязынче депши-терин шийтирз.

Кызыл хоорайнын коммунист партия органи-зациязынын хуралынан СЭКП Кызыл хооромунун секретары Петр Тимофеевич Киселевту хоорайнын сонгулда комиссиязынче депшидерин шийтирз.

Областын култура эргелигин типографиязында комсомол организациязынын хуралынан коллектив-е коммунист күш-ажыл бригаданын бригадир Ан-на Панфилова, Попованы хоорайнын сонгулда ком-иссиязынче депшиткен.

Хоорай Советинин күтүсөөмнунда профилел органи-

зациянын хуралынан хоорай Советинин күтүсөөм-нун култура кидизинин эргелекчи Валентин Георг-иевич Токамы хоорайнын сонгулда комиссиязынче сандаан.

Областын ном үндүрер черинин коллективинин нийти хуралынан ном үндүрер черин өөрениге номнарнын редактору Сарылар Маскырова Сама-раны хоорайнын сонгулда комиссиязынче депшиткен.

Күрүне банкынын область контролзынын кол-лективинин банкынын план кидизинин кредит ин-спектору Ракса Степановна Гилемедова хоорайнын сонгулда комиссиязынче депшидерин шийтирз.

Областын коллективинин нийти хуралынан облас-тин начальниг Яков Амрибатовч Норбуну хоорай-нын сонгулда комиссиязынче сандаан.

Хоорайнын комсомол организациязынын хуралы-нан ВЛКСМ хооромунун пропаганда болгаш агитация кидизинин инструктор Маргарита Дмитриевна Нево-ляны хоорайнын сонгулда комиссиязынче депши-кен.

Алгы заводунун коллективинин нийти хуралынан заводун мурнакы ажылчыны Ондар Самданович Су-луйуну хоорайнын сонгулда комиссиязынче бир үн-биле депшиткен.

Профессорларын область Чувелинин коллек-тивинде обкомнарнын кол бухгалтер Нележа Флегонтова Семенованы хоорайнын сонгулда ком-иссиязынче депшидерин шийтирз.

Алган хүлээлгелер болгаш ооң күүсөлдөзү

Партиянын ээлчег чок XXI съез-динин чедикшинин ужуражыр дээш Бай-Тайга районун Сталин агыг колхозунун тудуг бригаданы тудуг ыжынын белеткелерин кыска хуузада бүрүн дозуп, машина орунуга дүжүрүп алырын хүлээген. Боттарынын алган хүлээлгезин күе-сир дээш киж. бурзуну кызы-маккай ачылдан келгенин түнел-дине ачыл амчырал кырында боттанып турар.

Болгоз 4000 кубометр тудуг ма-териалын белеткээр тургаш ам херек кырында 3500 ажыг кубомет-рин тайгалда кескен болгаш машина орунуга 2500 ажыг кубометрин сөөртүп үндүргөн.

Звенолар болгаш тус-тус киж-дер алында социалист чарыш-күштердигенин түнелдине ачыл

мурнакчыларын саны хүн бүгү өзүп турар. Кешкилерден Тока-ришай, Мазайал, сөөртүкчүлдерден Мандай-оол, Даржаа, Барым олар социалист чарыштын тилекчи-лери болуп, хүн норманын 150—200 хуу чедир күүсөдип келгеннөр.

Комсомолчу повозар Андай, Кер-тес олар нийтинин чедик чогуур «Иде» кылып берип, чедик шы-нарын экижир дээш кызымаккай ачылдан турарлар.

Болгоз даргазы Бомбу моон мурунда чылдарда тудуг матери-алынын белеткелерин мындыг өрте болгаш организаас талазы-биле бо-дөг кылдыр эгелзевен бис. Ам удаас болуп партиянын ээлчег чок XXI съездинин чедикшинин ужура-жыр дээш тудугжулар бедик бөдү-

лүшкүнүгү ажылдап турарлар деп эш Бомбу чутаалап турар.

Колхозта партия организациязы тудуг материалын белеткеп турар колхозчуларын ортузуна партия-нын агит-массалыг ажылына багый эвес тургуска. Тус-тус бөлүктөр аайы-биле шымырак билгилит агита-торларын тургуска болгаш Н. С. Хрущевтин 1959—1965 чылдары ССРЭ-нин улус ажыл-агыйн хөг-жүдизинин контроль чураткайлары-нын дугайында илеткелерин тезис-терин база декабрь Пленумунун ма-териалын өөренип турар.

Агитаторлардан Байкылаан, Ман-дай-оол, Барым-оол олар боттары-нын агитатор хүлээлгезин эки күе-сөдип, ошонан черлеринде докта-мал ажылдап турарлар.

Хой хураганнап эгелзэн

Чон-Хемчик районун «Комму-низмче орук» колхозунун малчы-нары СЭКП-нин XXI съездинин ажыл-шчы чедикшинин ужура-жыр дээш кыштын харымсалга-ларын дозуп, хойнун массалыг оо-лашкынына белеткелерин күштел-дирип, мал чедик курлавырларын баш бурунгаар бажырычалык-ба-ле белеткеп ап турарлар.

Болгоз баштаар чери малчынар-нын херегелерин өзүлгөр кыштагал-ар же ситен, суза болгаш өске-даа

чедик сөөрттүр кижилерин тургус-кулаас.

Кыштагалда малчынарнын ор-тузуна масса-политиктиг ажылдар-ын эки тургуска болгаш калдарчы-бал хүн бүрүде чуртта болуп турар болушкунарын чыгыткан солун-нарындан номчуп турар. Оларнын чагылааларын садал чок чедирп берип турар.

Колхозтарга шеф дузадын көргүзөр

(Кызыл хоорайнын партия активинин хуралындан)

төвүнүд чурттакчылары боттары-нын салымшынын үзүктөл чокка кириштирип турганнар деп эш То-камы ошалап демдээр. Эртен чыл-дык байлаа дүжүдү ажаап алы-рында дузалажыры-биле Кызыл хоорайлан 4 муң ажы киж бот-хозтарга ачылдан турган.

Декабрь Пленумунун материал-дарын болгаш 1959—1965 чылдар-да ССРЭ-нин улус ажыл-агыйнын хөгжүдизинин контроль чураткайла-рынын дугайында эш Н. С. Хрущев-тин XXI съездине илеткелерин тез-истерин областтын ажылчы чонна-ры бистиң чуртувустун бүгү чоңу-бис бир дөм өөренип, XVI съездине холбаштыр алган бедиктен хүлээлгелерин эрестиг күүсөдир дээш хайымшынын ажылдап тур-арын илеткелчи болгаш өске-даа эштер уаг чоргалар-биле демдээр-лз.

Чадана МТС-тин механизаторла-ры партиянын XXI съездинин ажиттынар хүнүгө чедир көдө ажыл-агый техниказынын септел-генин доозар дээш хүлээлгезин чаа чыл таварыштыр күтүскөннөр.

Чад-Хал МТС-тин механизаторлары боттарына алган хүлээлгелерин ба-ла-ла эки күүсөдип турарлар.

Төвүдүгү чеди чыл планын чу-галлажып көрүп турар үеде бистиң чуртувуста коммунист күш-ажылдын бригадалары тыттып кел-ген. Амгы үеде областтын үзүтүр бүдүрүлгелеринде коммунист күш-ажылдын 82 бригадалары бар болуп турар.

Индиг эгелзешинин инициато-ру область типографиясында тургус-кан коммунист күш-ажыл бригаданын кедигүннөр комму-нист өзү-биле ачылдан, чурттап турарлар.

ССРЭ-нин Дээди Советинин ийи-ги сессиязын школарын амы-дырал-биле харымсалыг улам бы-жылгаар болгаш ССРЭ-де улус өө-ренигезин улам ынай сайырадыр дугайында Хойлууну хүлзеп алга-нын активин кедигүннөр ийи-биле деткенишкан, область төвүдө школарда өөредилге-кижизилде-гил ажылдын сөөгү үеде элзеп кошпаанын демдээрлз. 1956—1957 өөредилге чымынын баштай-гы чартында Кызыл хоорайнын школарын өөредилгенин шына-ры 89,5 хуу турган болза, 1958—1959 өөредилге чымынын баш-тайгы чартында 80—85 хуу бол-ган.

Чеди чылда обласка көдө ажыл-агый продукттарын бүдүрерин ка-вуделири көрдүп турар. Тарылга шөдүн калдырышкан, чеди чыл-дын төңүзүндө тарва бүдүрүлгезин 25—30 млн. пуд чедир. Ынчанга көдө ажыл-агыйн ажыл-шчыле-ринин мурунда түрүп турар уаг сорулгаларын боттарына область талазын көдө түзүп алган, организация болгаш бүдүрүлге черлерин практи-ктуг дузадын чедир дээрин илет-келчи болгаш санал берген өштер демдээрлз. Шеф ажылы чү-

Мурнакы ажылчын Леонид Ким

«Тыва тудуг» трезинин электрик монтажнин эш Леонид Ким 1957 чылдын ноябрыга чедир Кызылда топ септелге мастерска-зынга ажылдап турган. Дуржулгалыг мурнакы ажылчын комму-нист Кимни партиянын хоорай комитети бодунун шийтирин өзү-гаар тудуг трезинче ачылдап чоруткан.

Партиянын кол белик идегелин, харымсалгыч даалгазын бот-тандырар дээш Леонид Иванович бо аразында чүткүлдүг ачыл-даан. Хоорайда уаг-уаг тудугларга, ыланга Кызылда бускүжү-биле ачылдаар топ электростанциязын, тудуг трезинин урулгар садынын, элзеп каш чуртталга бажынаарын болгаш өске-даа чаа объектилерин тудугуна эш Ким эш мурнакы кирип, бодунун хүн бүрүде норманын 200 хуулан өрү күүсөдип, монтаж ажылдарын чүгө эш шынарыг кылдыр кылып келген.

— Бистиң алдарыг Коммунист партиямын ам удаас бо-лур төөгүлү XXI съездинин болгаш ажылчы чоннар депутат-тарынын чер-чер Советтеринге сонгулдалар хүнүгө күш-ажылчы бе-леткиг ужуражыр дээш социалист чарышкы киришкенишкан, амгы үеде Кызыл хоорайнын автоматтыг телефон станциязын тудуула ачылдан, хүн бүрүде ийи норманы күүсөдип турар мен. Бизик, шуткачуру эш монтажник кижинин, ажылдын чедикшинин болуру тудуг материалдарын чедиринден кол хамаржыр, ындиг турбуже, тудуг-монтаж эргелигинин начальниг эш Емелья-нов тудуг материалдары-биле станциянын тудуун чамдык үзүктө-лишинин хандырып турар. Моон сонгаар тудуг трезинин эрге-ли болгаш ош тус-тус тудуг-монтаж эргелерин тудуг объек-тилерин материалдар-биле үзүктөлишкени чокка хандырап ужурул. ССРЭ-нин улус ажыл-агыйн хөгжүдизинин чеди чыл планынын баштайгы чымы болур 1959 чылдын тудуг планынын хуусаа бе-тинде ажыг күүсөдир дээш тудугжулар бистер бүгү күжүвүстү бо-гаш аргаларымыз харач чокка бээр бис—деп, дуржулгалыг мон-тажник чоргалар чутаалап турар.

Тудугуну монтаж ажылдарын талазы-биле бодунун билин эш Ким үргүлдү бедиктишкан, токарнын, слесарын, демир шут-кулазынын тускай мергежилдерин бодунга шийгээдип алган болгаш бо тускай эртемнери чедик алында өске эш-өөрүгө дузалап ту-рар. Дуржулгалыг ажылчын Леонид Иванович чүгө бүдүрүлгезин мурнакчы эвес, харын илеткелчиг хой-интиг. Тудуг трезинде партия организациязынын бюро кедигүнү болгаш агитатор эш Ким тудугжуларын ортузунга масса-политиктиг ажылдарын чору-дуп турар.

жыл турар үеде чамдык бүдүрүлге черлеринин ажылында чедиктер-нин бары илерзеп. Улетпүр эргеле-линч бүдүрүлгелери областтын ажылчы чоннарын бажыг иштинин өт-херекселерин-биле четпес ханды-рып турар. Хлеб заводунун, Калбас фабриказынын бүдүрүп турар про-дукциязынын шынары куду болгаш ассортиментини кончуг өзөш болуп турар.

Бөдө ажыл-агыйн улам ынай хөгжүдөр талазы-биле салдынып турар уаг сорулгалар көдө ажыл-агыйнын ыжы-бүрү алырларын тускай эртемниг калдар белеткел-рин улам экижидерин негеп турар дээрин Кызылда механизация уч-илешинин директор эш Шинигин болгаш оон-даа өскөкөр демдээрлз.

«Тыва тудуг» трезинин бүгү ажылчынары болгаш инженер-тех-нигтерин ачылдап чыгарып декабрь Пленумунун материалдарын чүгө-дүгүнү деткип турарлар. Трезинин ажылчынары Каз-Хем районун «Совет Тыва» колхозунга шеф ду-заламчыны көргүзүп турарлар. Ам удаас колхоз төвүдө чаа чүвар бажынын ажылгалды кириер. Ону шефчилер тудуп турарлар. Ош а-гыда колхозчуларын бажыг шутка-тулааларына, хеп дараарына, вогаа тарымына өөредип талазы-биле тускай бөлүгүннөрин ында ор-ганизация чыгыткан болгаш көдө ачыл-агый техникумун көдө ачыл-агыйнын чедик-херексел-биле бүрүп хандырап, оларга та-раа тарым, мал өстүрер тускай черлерин үндүрүп бээр чутула дээрин олар сандааннар.

Хоорайнын улетпүр, бүдүрүлге черлеринин ажылы улам экижидер талазы-биле боттарынын сандаларын бербишкан, активтиг кирижкеле-ри массанын ортузунга кижизилде-ге ажылы күштелдеринин чүгө-дүгүнү демдээрлз.

Кызыл хоорайнын партия акти-визин хуралы СЭКП ТК-нын де-кабрь Пленумунун шийтирин бо-гаш ССРЭ-нин Дээди Советинин ийиги сессиязынын үндүргөн Хой-луларын бир үн-биле чүткүдүгү-нч.

ССРЭ-нин Министрлер Чувелинин чанында чечен чогаалдын болгаш уран-чүүлүн Ленинчи шаңнаалдар талазы-биле комитетинде

Чечен чогаалдын болгаш уран-чүүлүн 1959 чылда Ленинчи ша-наалдар талазы-биле комитетинин Пленуму январь 12-де ажиттыган.

Пленумуну комитеттин даргазы Н. С. Тихонов ажиткан. Бирги ху-рала 1959 чылда Ленинчи ша-наалдар тыпсыры-биле киргизилген чечен чогаалдын болгаш уран-чү-лүн чогаалдарын баштайгы чу-галлажып көрүшкүнү болган. Ко-митеттин секциялары ажылы эге-лз.

жигүннери болза чутаалажып көө-рү-биле киргизилген шилерин, кинофильмдерин, скульптурларын ажылдарын көөрлөр, музыкалыг чогаалдарын дыңдаарлар.

Бо сорулга-биле уран чурумал-ды, скульптурларын болгаш графит-тик дегелгени Третьяковский галереясынга ачылды.

Улам ынай чутаалажып көөрү-биле артырып алган ажылдарын дандымы январьнын төңүзүндө комитет парал үндүрер.

(СЭТА).

Бо уаг ажыл-херекке област

